

Motion till riksdagen 2022/23:1499

av **Lili André och Cecilia Engström (båda KD)**

Barns och ungas psykiska hälsa

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förstärkt elevhälsa och elevhälsogaranti och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förbättrad övergång från BUP till vuxenpsykiatri och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Att må bra är en självklarhet för många. För andra är det en ständig kamp att kunna må bra. Den psykiska ohälsan bland barn och unga ökar. Att må psykiskt dåligt kan innebära allt från att känna stark oro, nedstämdhet, sorg, rädsla, ångest eller depression till självmordstankar. När någon drabbas av en svår kronisk sjukdom försämras den psykiska hälsan och livskvaliteten påtagligt. Ohälsa kan drabba vem som helst samtidigt som det finns hälsoskillnader som beror på livsvillkor och levnadsvanor. De stora skillnaderna i livsvillkor kan vi påverka från det offentliga, och kunskap om goda levnadsvanor finns. Det som behövs är en uthållig strategi som gör att alla samhällssektorer medverkar till en god psykisk hälsa hos våra barn och unga.

Hälso- och sjukvården ska hjälpa oss att må bra och ge vård när vi blivit sjuka. Det innebär att den har både ett hälsofrämjande och ett vårdande uppdrag. Hälso- och sjukvården måste klara både det breda hälsofrämjande uppdraget och att ge vård till svårt kroniskt sjuka, såväl vid psykisk som vid somatisk sjukdom. Ska det fungera måste hälso- och sjukvården få fler medarbetare och patienterna måste få chans till en kontinuerlig relation till den vårdkontakt som de behöver.

Ökad psykisk ohälsa hos barn och unga är oroande. Enligt Socialstyrelsen uppges allt fler ungdomar psykiska besvär som oro eller ångslan. Det är framförallt depressioner, ångestsjukdomar och missbruk som ökar. Det har också skett en ökning bland ungdomar som behöver sjukhusvård på grund av psykisk sjukdom. Några säkra

svar på vad som är orsak till utvecklingen med ökad psykisk ohälsa bland barn och unga finns inte idag. Men det finns saker som vi redan känner till för att kunna påbörja arbetet med att vända utvecklingen. All oro är dock inte i behov av sjukvårdens insatser. Det finns en risk i att medikalisera allt som tillhör livets svårigheter. Sådan oro och känsla av ohälsa måste mötas utanför sjukvården där det offentliga kan vara en stödjande part.

Skolan är en stor och viktig del av barns liv och vardag. Barn och unga som har olika neuropsykiatriska sjukdomar, NPF, brottas med koncentrationssvårigheter, social fobi och ångest, vilket leder till stress och oro. Många föräldrar till skolbarn med NPF sliter hårt varje dag för att få allt att fungera kring sitt barn. Föräldrarna upplever att deras barn behöver extra stöd för att klara kunskapsmålen och att de får gå ner i arbetstid för att stödja sina barn och mycket tid går till extra läxläsning. Skolan är en viktig del i den kraftsamling som behöver göras för att förbättra den psykiska hälsan hos barn och unga. Ett rimligt antal elever per lärare, fler professioner (fysioterapeuter, arbetsterapeuter m.fl.) som bidrar vid sidan av det uppdrag lärarna har och en utbyggd barn- och ungdomshälsa som också inkluderar skolan är nödvändig.

Elever som mår bra lär sig bättre. En väl utvecklad elevhälsovård främjar det förebyggande arbetet mot psykisk ohälsa hos barn och unga och tidig upptäckt av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Elevhälsan måste rustas långsiktigt för att bättre kunna möta och stödja barn och unga med psykisk ohälsa. Mer än var tredje grundskola och nästan varannan gymnasieskola har fått ett påpekande från Skolinspektionen om brister som rör elevhälsan. Det har varit ett problem under flera år, trots försök med att åtgärda bristerna genom vägledning.

Elevhälsan behöver stärkas långsiktigt bland annat genom att regionerna får ett samlat uppdrag för hela barn- och ungdomshälsovården. Det innebär att den medicinska elevhälsan inte längre ska ha skolan som huvudman. Skolsköterska, skolläkare, skolkurator och skolpsykologer bör finnas ute i verksamheterna men bör ha samma huvudman som övrig vårdpersonal för barn. En samlad barn- och ungdomshälsa ska syfta till att öka tillgängligheten till vårdcentralerna, elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatri (bup). Det är avgörande att i ett tidigare skede än idag fånga upp barn som mår dåligt. Vi bör införa en elevhälsogaranti som innebär att varje elev ska kunna komma i kontakt med elevhälsan varje dag.

Vi välkomnar förslagen från SOU 2021:11 Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven¹. Ett krav på tillgång till en speciallärare eller specialpedagog inom elevhälsan ska införas för att höja kvaliteten på kartläggningen av stödbehov och utformningen av insatser samt för att lärare ska ges ett bättre stöd i arbetet med att utforma inkluderande lärmiljöer. Samt en numerär reglering av tillgången till elevhälsan så att det förtydligas vad som är en acceptabel lägstanivå.

Det civila samhället bidrar till livskvalitet och ger många människor en meningsfull fritid och möjlighet till gemenskap. Det offentliga stöd till det civila samhället behöver vara starkt och förbättras så att fler får chansen att vara med. En påtvingad ensamhet påverkar hälsan. Goda relationer berikar livet. Familjen, skolan och civilsamhället får barn och unga att växa. Föräldrar och/eller vårdnadshavare har en viktig roll för barns

¹ <https://regeringen.se/492cd0/contentassets/77f91fad3fff4e9f85bc560b1e5c34d9/battre-mojligheter-for-elever-att-na-kunskapskraven-sou-202111>.

och ungas psykiska hälsa. Där samtalen, gemenskapen och det sociala livet finns, där är den psykiska hälsan som störst.²

Familjecentraler, mödravårdscentraler, barnavårdscentraler, ungdomsmottagningar och elevhälsovården liksom det civila samhället spelar en viktig roll för att så tidigt som möjligt uppmärksamma och ge stöd till barn och unga och deras familjer kring psykisk ohälsa och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Många vet idag inte vart de ska vända sig för att få hjälp, vilket i sig kan ge oro. Ett tidigt och uthålligt stöd till föräldrar är avgörande för att förebygga och stödja barns och ungdomars psykiska hälsa. En god utveckling sker dock runt om i landet när nya verksamheter växer fram.

Det förebyggande arbetet mot självskaðebeteende, självmordsförsök och självmord måste intensifieras. Det är därför viktigt att kunskap och metoder utvecklas för att identifiera riskgrupper och på det sättet kunna rikta särskilda förebyggande insatser till personer i dessa riskgrupper. Regeringen måste stärka sitt arbete i denna del.

Övergången från barn- och ungdomspsykiatri, bup, till den specialiserade vuxenpsykiatri måste bli så smidig som möjligt för patienten så att inte hälsotillståndet riskerar att försämrats. Vården måste också utformas så att den unga vuxnas behov kan tillgodoses, vilket inte alltid fungerar i den reguljära vuxenpsykiatri. När en ung, sårbar person ska byta vårdmiljö måste personen alltid vara i centrum och utifrån det ska verksamheten samordnas. En ungdom som är i behov av hjälp och stöd ska slussas rätt oavsett vart han eller hon vänder sig vid sitt första besök. När ett barn eller en ung person har behandlats på bup försvåras ofta de följande insatserna på grund av att personen byter organisation när vederbörande fyllt 18 år. Om ungdomar inte kommer vidare till vuxenpsykiatri trots att behov finns är det allvarligt. För att säkerställa att ungdomar får den vård de behöver och inte tappas bort mellan bup och vuxenpsykiatri krävs det att överföring av kunskap och möjligheten att följa förloppet säkerställs. Detta görs på bästa sätt genom ökad samverkan mellan bup och vuxenpsykiatri.

Barns och ungas psykiska hälsa måste hamna högt upp på dagordningen. Det är en framtidsfråga för vårt välfärdsland.

Lili André (KD)

Cecilia Engström (KD)